

رابطه انسجام خانواده و قلدری سایبری با نقش میانجی بلوغ عاطفی و خودآگاهی هیجانی در دختران نوجوان

The relationship between Family Organized Cohesiveness and Cyberbullying: The Mediation Role of Emotional Maturity and Emotional Self-Awareness in Female adolescents

Shaghayegh Mosayebie

M.Sc., General Psychology, Payam Noor University, Astara Center, Astara, Iran.

Fatemeh Safarpour

Master's student in Clinical Psychology, Department of Psychology, Lahijan Branch, Islamic Azad University, Lahijan, Iran.

Dr. Sajjad Saadat*

PhD in Psychology, Neuroscience Research Center, Guilan University of Medical Sciences, Rasht, Iran.

sajjadsaadat69@gmail.com

شفایق مصیبی

کارشناس ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه پیام نور، واحد آستارا، آستارا، ایران.

فاطمه صفریور

دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، گروه روانشناسی، واحد لاهیجان، دانشگاه آزاد اسلامی، لاهیجان، ایران.

دکتر سجاد سعادت (نویسنده مسئول)

دکتری تخصصی روانشناسی، مرکز تحقیقات علوم اعصاب، دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران.

Abstract

The purpose of this study was to investigate the relationship between family-organized cohesiveness and cyberbullying with the mediating role of emotional maturity and emotional self-awareness. The method of descriptive correlational research was structural equation modeling. The statistical population of this study consisted of female high school students in Astara in 2023. Among them, 339 people were selected as a sample using the available sampling method. The data were collected using Family Organized Cohesiveness Scale (FOCS; Fisher et al, 1992), Emotional Maturity Scale (EMS, Singh & Bhargava, 1990), Cyberbullying Scale (CBS; Minesini et al, 2011) and Emotional-Awareness Quotient (EAQ-30; Rieffe et al, 2007). The proposed model was suitable. The results showed that the direct effect of family cohesion with cyberbullying, emotional self-awareness, and emotional maturity, as well as the direct effect of emotional maturity and emotional self-awareness on cyberbullying and emotional maturity on cyberbullying, was significant ($P < 0.05$). In addition, the results showed that emotional maturity and emotional self-awareness play a mediating role between family cohesion and cyberbullying ($P < 0.05$). Overall, family cohesion had a direct effect on mediating the role of emotional maturity and emotional self-awareness in cyberbullying.

Keywords: Family Cohesiveness, Emotional Self-Awareness, Cyberbullying, Emotional Maturity.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه انسجام خانواده و قلدری سایبری با نقش میانجی بلوغ عاطفی و خودآگاهی هیجانی در دختران نوجوان انجام شد. روش پژوهش توصیفی-همبستگی از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری این پژوهش دانش‌آموزان دختر دوره دوم مقطع متوسطه شهر آستارا در سال ۱۴۰۲ بودند. که از بین آن‌ها با استفاده از روش نمونه‌گیری دردسترس ۳۳۹ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از مقیاس انسجام سازمان یافته خانواده (FOCS؛ فیشر و همکاران، ۱۹۹۲) مقیاس بلوغ عاطفی (EMS؛ سینگ و بهارگوا، ۱۹۹۰)، پرسشنامه قلدری سایبری (CBS؛ مینه‌سینی و همکاران، ۲۰۱۱) و پرسشنامه خودآگاهی هیجانی (EAQ-30، ریف و همکاران، ۲۰۰۷) جمع‌آوری شد. مدل پیشنهادی از برازش برخوردار بود. نتایج نشان داد که اثر مستقیم انسجام خانواده با قلدری سایبری، خودآگاهی هیجانی و بلوغ عاطفی و همچنین اثر مستقیم خودآگاهی هیجانی بر قلدری سایبری و بلوغ عاطفی بر قلدری سایبری معنادار بود ($P < 0/05$). علاوه بر این، نتایج نشان داد که بلوغ عاطفی و خودآگاهی هیجانی بین انسجام خانواده و قلدری سایبری نقش میانجی دارند ($P < 0/05$). در مجموع انسجام خانواده به‌طور مستقیم و با نقش میانجی بلوغ عاطفی و خودآگاهی هیجانی بر قلدری سایبری اثر داشت.

واژه‌های کلیدی: انسجام خانواده، خودآگاهی هیجانی، قلدری سایبری، بلوغ عاطفی.

حضور گسترده نوجوانان در اینترنت و استفاده از تکنولوژی مزایای بسیاری به همراه دارد، اما در عین حال خطراتی از جمله اعتیاد به اینترنت، قلدری سایبری و تهاجم آنلاین را در پی دارد (اسکانفلد^۱ و همکاران، ۲۰۲۳). قلدری سایبری به عنوان یک معضل حوزه سلامت عمومی شناخته شده است که پیامدهای جدی بر سلامت و بهزیستی نوجوانان به همراه دارد (کاروالو^۲ و همکاران، ۲۰۱۸). قلدری سایبری مفهومی جدید است که با توسعه اینترنت مطرح شده است و یکی از چالش‌های سازگاری در دوران نوجوانی محسوب می‌شود. اعتقاد بر این است که در بستر محیط مجازی، هر کاربر به صورت ناشناس فعالیت می‌کند و در نتیجه هر کسی ممکن است به سهولت در معرض آسیب و آزار دیگران قرار گیرد (بشرپور و زردی، ۱۳۹۸)، بر این اساس، توجه به این موضوع در نوجوانان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. قلدری سایبری نوع جدیدی از زورگویی است که در فضای مجازی در قالب پیام‌ها و ارسال محتوای نامناسب اتفاق می‌افتد (آرمیتیچ^۳، ۲۰۲۱). قلدری سایبری با استفاده از ابزار الکترونیکی برای آزار و اذیت، بدنام کردن یا تهدید دیگر افراد صورت می‌گیرد (اسکوئیول^۴ و همکاران، ۲۰۲۳). قلدری سایبری با استفاده از تکنولوژی‌های جدید و شبکه‌های اجتماعی با هدف تحقیر، تمسخر و آزار و اذیت دیگر افراد انجام می‌گیرد (آلوارز^۵ و همکاران، ۲۰۲۳). نوجوانی دوره انتقال از کودکی به بزرگسالی است که با روی کار آمدن تکنولوژی، آسیب‌های آن از قبیل قلدری سایبری به یک معضل نوظهور جهانی تبدیل شده است (آنگ^۶، ۲۰۱۵).

نتایج پژوهش نجاری و همکاران (۲۰۲۳) نشان می‌دهد که انسجام خانواده و سبک‌های فرزندپروری ادراک شده در پیشگیری از قلدری سایبری نوجوانان اهمیت دارند؛ در واقع نوجوان از عدم هماهنگی والدین با یکدیگر در حوزه تربیتی، به نفع خود سوء استفاده می‌کند. همچنین نوجوانانی که به دلیل فقدان مهر و محبت در بافت خانواده به فضای مجازی پناه می‌برند، به علت فشار ناشی از تنش‌ها و اختلافات حل نشده‌ی والدین و محیط خانه، پرخاشگری را به عنوان دست‌آویزی کم‌خطر در فضای مجازی به شکل‌های مختلف به کار می‌گیرند (مجدی و همکاران، ۱۴۰۰). طبق مدل‌ها و مطالعات تجربی مشابه، نقش خانواده در بروز رفتارهای قلدری سایبری بسیار پررنگ است. داشتن خانواده‌ی پرمهر، منسجم و حمایت‌گر از عوامل حیاتی پیشگیری در برابر خشونت آنلاین است؛ این در حالیست که رفتارهای نادرست خانواده از قبیل خشونت، آزارگری و نادیده گرفتن می‌تواند ریسک درگیر شدن به قلدری سایبری را افزایش دهد؛ همچنین محیط خانواده می‌تواند نگرش پذیرا و مثبت به قلدری سایبری را در نوجوان تقویت کند (کندل و جیتارو^۷، ۲۰۲۲).

مطالعات حاکی از آن است که نوجوانان با هوش هیجانی پایین قادر به مدیریت هیجانات خود نیستند و در نتیجه گرایش به طرد شدن در روابط بین فردی دارند، بنابراین تمایل بیشتری به بروز هیجانات منفی از قبیل قلدری سایبری از خود نشان می‌دهند؛ در مقابل نوجوانانی که هوش هیجانی بالاتری دارند، درک هیجانی بیشتر و به دنبال آن تنظیم عاطفی و احساس همدلی مضاعفی را از خود نشان می‌دهند (مونتیگودو^۸ و همکاران، ۲۰۱۹). به بیان دیگر هوش هیجانی با قلدری سایبری رابطه منفی دارد (کائو^۹ و همکاران، ۲۰۲۳). یکی از مولفه‌های هوش هیجانی که در پژوهش حاضر مورد بررسی قرار گرفته است، خودآگاهی هیجانی می‌باشد؛ توانایی شناخت هیجانات، نقاط قوت و ضعف، امیال، ارزش‌ها، اهداف و تاثیر آن‌ها بر احساسات درونی و هدایت آن‌ها در جهت تصمیم‌گیری، همان خودآگاهی هیجانی است (گلمن^{۱۰}، ۱۹۹۸).

طبق پژوهش ثابت و همکاران (۱۴۰۱)، نوجوانی که بلوغ عاطفی پایینی دارد ممکن است برای جلب پذیرفتگی در میان همسالان به قلدری فیزیکی و یا سایبری دست بزنند؛ به بیان دیگر فردی که به میزان قابل قبولی از بلوغ عاطفی رسیده است، با شناخت درست احساسات خود و دیگران ارتباط سالمی را با آن‌ها ایجاد می‌کند؛ به این ترتیب احتمال روی آوردن به رفتارهای آسیب‌زننده مثل قلدری سایبری و رفتارهای مخرب مشابه کاهش خواهد یافت. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که طبق این پژوهش نوجوانان با بلوغ عاطفی بالا، کمتر مرتکب قلدری سنتی و سایبری می‌شوند. نتایج پژوهش دیگری که توسط هاتاگال^{۱۱} (۲۰۲۱) انجام شده است، بیانگر رابطه‌ی معکوس بلوغ عاطفی

1 Schonfeld
 2 carvalho
 3 Armitage
 4 Esquivel
 5 Álvarez
 6 Ang
 6 Candel & Jitaru
 8 Montegudo
 9 Cao
 10 Golman
 11 Hutagaol

و قلدری سایبری است؛ یعنی هر چه بلوغ عاطفی در فرد بیشتر باشد، رفتارهای قلدرانه در بستر فضای مجازی کاهش می‌یابد، و همین‌طور بالعکس. در روانشناسی بلوغ به معنای توانایی پاسخدهی به محیط پیرامون، به شکلی مناسب است؛ لازم به ذکر است که رفتار فرد دائماً تحت تاثیر سطحی از بلوغ عاطفی است که فرد در طول زندگی کسب می‌کند. فردی که به بلوغ عاطفی رسیده باشد توانایی کنترل احساسات، افکار واقع‌بینانه، درک خویشتن و ابراز هیجانات خود را در مکان و زمان مناسب دارد (گاش^۱، ۲۰۱۹). همانگونه که در بررسی مطالعات پیشین نشان داده شد، کیفیت خانواده و سطح بلوغ عاطفی و هیجانی از عوامل موثر بر کاهش رفتارهای پرخطرانه و قلدری در نوجوانان می‌باشد؛ اما همانگونه که مطرح شد همچنان نقش میانجی رشدیافتگی هیجانی (بلوغ عاطفی و خودآگاهی هیجانی) به عنوان مکانیسم‌های زیربنایی در رابطه بین انسجام خانواده و قلدری در نوجوانان مورد بررسی قرار نگرفته است. در واقع با انجام این مطالعه مشخص می‌شود که کیفیت خانواده تا چه اندازه می‌تواند به واسطه فراهم کردن رشد هیجانی نوجوانان از رفتارهای قلدری و پرخطرانه جلوگیری کند.

نتایج پژوهش اشزنیاک^۲ و تولسکا^۳ (۲۰۲۰)، بیانگر وجود ارتباط میان سطوح متعادل عملکرد خانواده با هوش هیجانی بالا است و نارضایتی از زندگی، جدایی هیجانی، کم‌رنگی ارتباط با خانواده، سطحی نگری و تغییرات مداوم در قوانین خانواده منجر به کاهش هوش هیجانی در فرد می‌شود. همچنین پژوهش دیگری نشان داده است که هر چه کیفیت عملکرد خانواده بیشتر باشد، هوش هیجانی نوجوان افزایش پیدا می‌کند. یافته‌ها نشان می‌دهد که درک عمیق در زمینه‌ی عملکرد خانواده و هوش هیجانی و آثار آن، برای روابط والدین و کودکان حائز اهمیت است (علوی و همکاران، ۲۰۱۷). بلوغ عاطفی به شدت تحت تاثیر جو حاکم در خانواده و روابط بین فردی موجود در آن است؛ جو مثبت در محیط خانواده باعث رشد احساسات مثبت می‌شود، در حالی که اختلافات و تنش‌ها در محیط خانواده زمینه‌ساز شکل‌گیری هیجانات منفی در کودک است (کنت^۴، ۲۰۲۳). بنابراین می‌توان گفت در خانواده‌هایی که ارتباط سالم و صمیمی میان والدین و فرزندان برقرار است و محیط خانواده ثبات کافی دارد، بستر مناسبی را برای رشد و پرورش بلوغ عاطفی فرزندان می‌توان به وجود آورد (رضایی و جعفری، ۱۴۰۱)؛ همان‌گونه که در بررسی مطالعات پیشین نشان داده شد انسجام خانواده و عملکرد مطلوب آن نقش موثری بر کاهش مشکلات رفتاری نوجوانان همچون قلدری داشته است. اما در مطالعات پیشین به نقش میانجی بلوغ عاطفی و خودآگاهی هیجانی در رابطه بین انسجام خانواده و قلدری پرداخته نشده است؛ هدف این پژوهش بررسی این احتمال می‌باشد که تا چه اندازه خودآگاهی هیجانی و بلوغ عاطفی می‌توانند رابطه بین انسجام خانواده و قلدری را میانجی‌گری کنند.

توسعه‌ی فناوری اطلاعات، دسترسی آسان به فضای سایبری را برای افراد در تمامی سنین هموار کرده است که قشر نوجوان نیز از این قاعده مستثنی نیست. این ابزار که امکان دسترسی به فضای مجازی را فراهم می‌کند، ممکن است تاثیرات منفی بر روی کاربران خود بگذارد؛ در واقع این فرصت می‌تواند بستر لازم برای ایجاد مزاحمت و قلدری سایبری را در خلال تعاملات مجازی به وجود آورد (ویدال^۵ و همکاران، ۲۰۲۲). از این رو شناخت عوامل بازدارنده و تقویت‌کننده در فرایند قلدری سایبری به خصوص در نوجوانان حائز اهمیت است. هرچند که مطالعاتی حول محور متغیرهای این پژوهش، به صورت مجزا انجام شده است ولی همگی به صورت یک مجموعه در کنار هم بررسی نشده‌اند. در واقع قلدری سایبری در ارتباط با متغیرهای دیگر مورد پژوهش قرار گرفته است و در ارتباط با انسجام خانواده، بلوغ عاطفی و خودآگاهی هیجانی در فرایند بررسی قرار داده نشده؛ از این رو پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه انسجام خانواده با قلدری سایبری با نقش میانجی بلوغ عاطفی و خودآگاهی هیجانی در نوجوانان دختر انجام شد.

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری این پژوهش دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه دوره دوم شهر آستارا در سال ۱۴۰۲ بودند. حجم نمونه در مطالعه حاضر با استفاده از فرمول کلاین^۶ (۲۰۱۶) محاسبه شد؛ به ازای هر عامل (در مطالعه حاضر ۱۶ عامل وجود دارد) ۲۰ مشاهده لحاظ خواهد شد؛ بر این اساس حجم نمونه ۳۲۰ نفر محاسبه شد؛ به

1 Ghosh
2 Szczesniak
3 Tulecka
4 Kant
5 Vidal
6 Kline

منظور پیشگیری از ریزش احتمالی حجم نمونه تا ۳۵۰ نفر افزایش یافت. با استفاده از روش نمونه گیری در دسترس و به صورت آنلاین ۳۵۰ نفر انتخاب شدند. ملاک‌های ورود به پژوهش شامل: سن (دامنه سنی ۱۶ تا ۱۸ سال)، داشتن رضایت آگاهانه، عدم ابتلا به اختلالات روانشناختی به گزارش فرد، استفاده از شبکه‌های مجازی بودند و ملاک خروج از پژوهش پاسخدهی ناقص به پرسشنامه‌ها بود. به منظور حفظ اصول اخلاقی در توضیحات پرسشنامه بر محرمانه ماندن اطلاعات دانش‌آموزان و اختیاری بودن شرکت در پژوهش تاکید شد. به منظور تحلیل داده‌ها از تحلیل معادلات ساختاری و نرم افزارهای SPSS نسخه ۲۱ و Amos نسخه ۲۴ استفاده شد.

ابزار سنجش

مقیاس انسجام سازمان یافته خانواده (FOCS):^۱ مقیاس انسجام سازمان خانواده فیشر^۲ و همکاران (۱۹۹۲) در بردارنده ۱۳ سوال است که به بررسی ابعاد سلامت روانشناختی خانواده می‌پردازند. در ابتدا این مقیاس حاوی ۲۹ سوال بود که در پژوهش‌های بعدی به ۱۳ پرسش کاهش یافت. در مطالعه‌ی کنونی از نسخه ۱۳ سوالی این مقیاس که بر اساس طیف لیکرت از نمره ۱ الی ۶ نمره‌گذاری می‌شود، استفاده شد. این مقیاس چهار مولفه‌ی انسجام، همکاری و مشارکت در خانواده، وضوح قواعد و رهبری را مورد سنجش قرار می‌دهد. بنابراین دامنه نمرات در این مقیاس بین ۱۳ الی ۷۸ می‌باشد و نمرات بالاتر نشان دهنده‌ی سطح انسجام بیشتر در خانواده است. پایایی این مقیاس از روش آلفای کرونباخ ۰/۷۸ گزارش شده؛ همچنین روایی همگرایی این مقیاس با پرسشنامه عزت نفس زوجین ($I=0/45$) مطلوب گزارش شد (فیشر و همکاران، ۱۹۹۲). همچنین این مقیاس طی یک پژوهش در ایران برای نخستین بار توسط صادقی و همکاران (۲۰۱۴) در دانشگاه گیلان بر روی ۲۰۰ نفر از دانشجویان اجرا شد که همسانی درونی آن ۰/۷۵ محاسبه شد؛ سپس بعد از گذشت دو هفته، ۲۰ نفر از دانشجویان مورد سنجش همان آزمون قرار گرفتند که پایایی بازآزمایی آن ۰/۸۷ گزارش شد، همچنین روایی محتوایی این آزمون بر اساس نظر سه نفر از متخصصان مورد تایید قرار گرفت. در این مطالعه پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۳ محاسبه شد.

مقیاس بلوغ عاطفی (EMS):^۳ سینگ و بهارگاوا^۴ مقیاس بلوغ عاطفی را در سال ۱۹۹۰ تنظیم کردند. این مقیاس شامل ۴۸ سوال است که پنج جنبه بلوغ عاطفی که عبارتند از عدم ثبات عاطفی، بازگشت عاطفی، فروپاشی شخصیت، ناسازگاری اجتماعی و فقدان استقلال را می‌سنجد. بازه‌ی نمره دهی این پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت از ۱ تا ۵ نمره‌گذاری شده و پاسخ‌ها از هرگز تا خیلی زیاد متغیر است. بنابراین هر چه امتیاز بدست آمده بالاتر باشد میزان بلوغ عاطفی فرد در سطح پایین‌تری قرار دارد و برعکس. سینگ و بهارگاوا (۱۹۹۱) ضریب ۰/۶۴ را به عنوان روایی محتوایی این مقیاس محاسبه کردند. همسانی درونی هر پنج خرده مقیاس بین ۰/۷۰ الی ۰/۸۳ بودند. در ایران مقیاس بلوغ عاطفی در پژوهش شیخ‌الاسلامی و کمالی (۱۳۹۷) مورد استفاده قرار گرفت که ضریب آلفا برای کل مقیاس ۰/۷۳ و ضرایب بین ۰/۷۰ تا ۰/۸۹ برای خرده مولفه‌های بلوغ عاطفی محاسبه شدند که بیانگر پایایی مطلوب این مقیاس است؛ همچنین روایی ملاکی آن با مقیاس بخشش تامپسون و همکاران ($I=0/33$) محاسبه شد که نشان دهنده روایی همگرایی مطلوب می‌باشد. در این مطالعه پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۴ محاسبه شد.

مقیاس قلدری سایبری (CBS):^۵ مقیاس دوبخشی قلدری سایبری توسط مینه سینی^۶ و همکاران (۲۰۱۱) طراحی شده است و حاوی ۲۰ سوال می‌باشد که در پژوهش حاضر سوالات بخش دوم این مقیاس که شامل ۱۰ پرسش از فرد عامل قلدری می‌باشد و بر اساس طیف لیکرت از ۱ تا ۵ نمره گذاری شده است که پاسخ‌های آن به ترتیب هرگز، یکی دوبار در ماه، دو تا سه بار در ماه، هفته ای یکبار و چند بار در هفته است. استوارت^۷ و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهشی که بر روی ۷۳۶ دانش‌آموز انجام شد، روایی این پرسشنامه به روش تحلیل عاملی تاییدی با یک عامل تایید شد که در مجموع ۵۶٪ واریانس را تبیین کرد و همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۴ محاسبه شد. این پژوهش در ایران برای اولین بار توسط گلپور (۱۳۹۵) پس از ترجمه، پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۴ و روایی محتوایی بر اساس نظر ۵ متخصص روانشناسی تایید و ضریب توافق ۰/۸۷ محاسبه شد. در این مطالعه پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۰ محاسبه شد.

1 Family Organized Cohesiveness Scale (FOCS)

2 Fisher

3 Emotional Maturity Scale (EMS)

4 Singh & Bhargava

5 cyberbullying scale (CBS)

6 Menesini

7 Stewart

پرسشنامه خودآگاهی هیجانی (EAQ-30):^۱ ریف^۲ و همکاران (۲۰۰۷) مقیاس آگاهی هیجانی را بر اساس نارسایی هیجانی تورنتو (باگی و همکاران، ۱۹۹۴) برای اندازه‌گیری نحوه‌ی شکل‌گیری احساس یا ادراک کودکان و نوجوانان در مورد احساساتشان تنظیم کردند. امتیازدهی این پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت از ۱ تا ۳ نمره‌گذاری شده و پاسخ‌های آن به ترتیب درست، تا حدودی درست و نادرست می‌باشد. این مقیاس حاوی ۳۰ سوال که شش خرده مولفه‌ی توانایی تمایز قائل شدن میان هیجانات، توانایی به اشتراک گذاشتن احساسات، توانایی پنهان نکردن هیجانات، خودآگاهی جسمی، توجه کردن به هیجانات دیگران و توانایی تحلیل هیجانات می‌باشد. روایی سازه این پرسشنامه به روش تحلیل عاملی تاییدی بررسی و شش زیرمقیاس تایید شد (RMSEA=۰/۰۵، CFI=۰/۹۸) و ضریب آلفای کرونباخ آن ۰/۷۰ محاسبه شده است. این مقیاس در پژوهش غلامرضا و صابری (۱۳۹۷) مورد اعتباریابی قرار گرفته است؛ در پژوهشی که به بررسی ویژگی‌های روانسنجی آگاهی هیجانی توسط طغیانی و یوسفی (۱۳۹۸) انجام شد، ضریب پایایی پرسشنامه به شیوه‌ی بازآزمایی به فاصله‌ی سه هفته برای کل مقیاس ۰/۸۲ و برای زیر مقیاس‌ها بین ۰/۶۶ تا ۰/۷۹ محاسبه شد که بیانگر پایایی مطلوب این مقیاس بود. همچنین روایی این ابزار به روش ملاکی با پرسشنامه هوش هیجانی شوت (I=۰/۵۶) مطلوب گزارش شد که نشان دهنده روایی همگرای این پرسشنامه است. در این مطالعه پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۳ محاسبه شد.

یافته‌ها

در این مطالعه ۳۵۰ نفر مشارکت داشتند، اما در مجموع ۳۳۹ داده مورد تحلیل قرار گرفت، سایر داده‌ها به دلیل ناقص بودن یا پرت بودن (با محاسبه فاصله ماهالانوبیس) از تحلیل خارج شدند. میانگین و انحراف استاندارد سن شرکت‌کنندگان ۱۶/۶۴±۰/۹۷ سال بود. از نظر پایه تحصیلی ۱۱۲ نفر (۳۳/۱ درصد) پایه دهم، ۹۳ نفر (۲۷/۴ درصد) پایه یازدهم و ۱۳۴ نفر (۳۹/۵ درصد) پایه دوازدهم بودند. از نظر تحصیلات والدین، اکثر مادران (۲۷۰ نفر؛ ۷۹/۶۴ درصد) و پدران (۲۳۷ نفر، ۶۹/۹۱ درصد) تحصیلات دیپلم داشتند، بقیه والدین دارای تحصیلات کارشناسی بودند. همچنین میانگین و انحراف استاندارد معدل تحصیلی دانش‌آموزان برابر با ۱۶/۳±۱۲/۸۷ بود. در ادامه اطلاعات توصیفی و ضرایب همبستگی پیرسون در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: یافته‌های توصیفی و ضرایب همبستگی بین متغیرها

متغیر	۱	۲	۳	۴
۱- قلدری سایبری				
۲- انسجام خانواده	۰/۶۱۵**			
۳- بلوغ عاطفی	۰/۶۸۲**	۰/۴۳۵**		
۴- خودآگاهی هیجانی	۰/۵۹۰**	۰/۴۳۴**	۰/۶۵۲**	
میانگین	۱۵/۵۵	۵۷/۸۵	۱۱۵/۴۳	۶۹/۱۵
انحراف معیار	۵/۴۷	۱۵/۱۵	۲۵/۴۴	۷/۷۳
کجی	-۱/۵۷۳	-۱/۵۷۳	۰/۳۴۷	-۰/۲۹۲
کشیدگی	۱/۲۵۹	-۰/۵۶۷	-۰/۵۶۷	-۰/۶۶۷

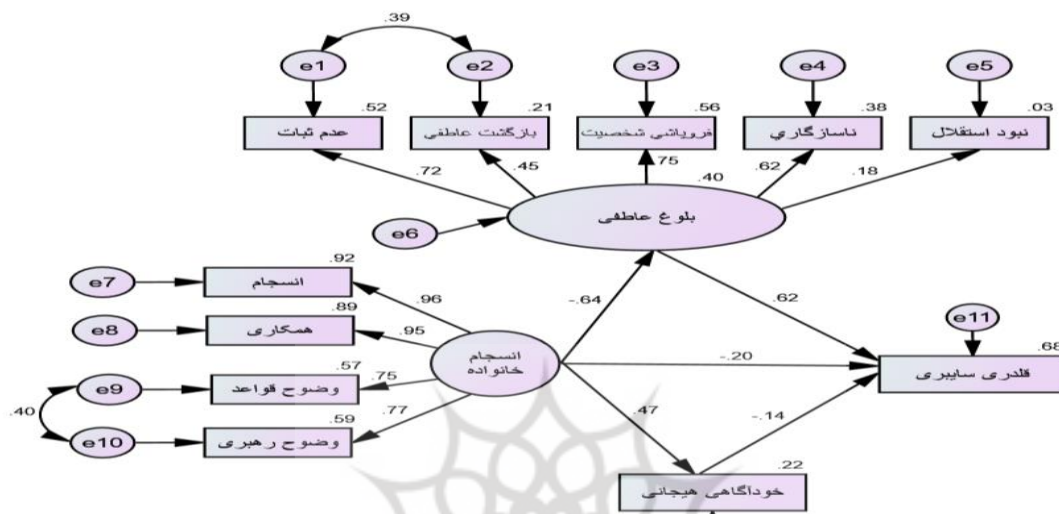
** سطح ۰/۰۱ معنادار

میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش در جدول ۱ ارائه شده است. همچنین شاخص‌های چولگی و کشیدگی در دامنه ۲ و ۲- قرار دارد که نشان دهنده این است که متغیرها دارای توزیع طبیعی است. همچنین نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای پژوهش نشان داد که قلدری سایبری با انسجام خانواده (I=۰/۶۱۵) و خودآگاهی هیجانی (I=۰/۵۹۰) ارتباط مثبت و با بلوغ عاطفی (عدم ثبات بلوغ عاطفی) (I=۰/۶۸۲) ارتباط مثبت و معنادار دارد (P<۰/۰۵). در واقع افزایش نمره در متغیرهای انسجام خانواده و خودآگاهی هیجانی با کاهش نمره در قلدری سایبری همراه بود؛ اما افزایش نمره در پرسشنامه بلوغ عاطفی که نشان دهنده عدم ثبات بلوغ عاطفی است با

1 Emotional-Awareness Quotient (EAQ-30)

2 Rieffe

افزایش قلدری سایبری همراه بود. در ادامه جهت بررسی نقش میانجی خودآگاهی هیجانی و بلوغ عاطفی در رابطه بین انسجام خانواده و قلدری سایبری از مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شد. قبل از استفاده از این آزمون، پیش‌فرض‌های آماری بررسی شدند. نتایج نشان داد که آماره دوربین و واتسون^۱ برابر با ۱/۸۷ بود؛ با توجه به اینکه این آماره در دامنه مطلوبیت ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد می‌توان گفت پیش‌فرض استقلال باقی‌مانده‌ها خطاها برقرار است. همچنین هرچه مقدار تولرانس بیش‌تر (نزدیک به ۱) باشد، میزان هم‌خطی کمتر است؛ در این مطالعه میزان تولرانس متغیرهای پیش‌بین و میانجی ۰/۸۹ محاسبه شد که نشانگر وضعیت هم‌خطی مطلوب است.

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش پس از اصلاح

نتایج ضرایب مسیر در شکل ۱ بیانگر این است که مدل پیشنهادی در مجموع ۶۸٪ از واریانس قلدری سایبری را در شرکت‌کنندگان پیش‌بینی می‌کند. در ادامه در جدول ۲ نتایج اثرات مستقیم در مدل ارائه شده است.

جدول ۲: ضرایب مسیر مستقیم و معناداری سازه‌های مدل مفهومی پژوهش

مسیر	ضریب استاندارد	خطای استاندارد	CR	دامنه پایین ۹۵٪	دامنه بالا ۹۵٪	سطح معناداری
انسجام خانواده - قلدری سایبری	-۰/۱۹۶	۰/۰۷۰	-۳/۳۵۰	-۰/۳۱۵	-۰/۰۴۲	۰/۰۱۷
انسجام خانواده - خودآگاهی هیجانی	۰/۴۶۵	۰/۰۳۵	۸/۶۳۹	۰/۳۸۷	۰/۵۳۰	۰/۰۰۶
انسجام خانواده - بلوغ عاطفی	-۰/۶۳۶	۰/۰۵۲	-۹/۲۶۹	-۰/۷۴۴	-۰/۵۳۵	۰/۰۰۲
خودآگاهی هیجانی - قلدری سایبری	-۰/۱۴۵	۰/۰۵۳	-۳/۰۸۳	-۰/۲۵۳	-۰/۰۴۶	۰/۰۰۸
بلوغ عاطفی - قلدری سایبری	۰/۶۲۴	۰/۰۷۷	۷/۶۰۵	۰/۴۶۳	۰/۷۸۲	۰/۰۰۵

نتایج نشان داد که اثر مستقیم انسجام خانواده با قلدری سایبری ($\beta = -0.196$)، خودآگاهی هیجانی ($\beta = 0.465$) و بلوغ عاطفی ($\beta = -0.636$) و همچنین اثر مستقیم خودآگاهی هیجانی بر قلدری سایبری ($\beta = -0.145$) و بلوغ عاطفی بر قلدری سایبری ($\beta = 0.624$) معنادار بود. در ادامه، نتایج تحلیل میانجی در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳: اثر میانجی بلوغ عاطفی و خودآگاهی هیجانی در رابطه بین انسجام خانواده و قلدری سایبری

مسیر	ضریب استاندارد	خطای استاندارد	دامنه پایین ۹۵٪	دامنه بالا ۹۵٪	سطح معناداری
انسجام خانواده -- بلوغ عاطفی -- قلدری سایبری	-۰/۳۷۷	۰/۰۴۸	-۰/۴۹۹	-۰/۲۹۸	۰/۰۰۱
انسجام خانواده -- خودآگاهی هیجانی -- قلدری سایبری	-۰/۱۷۲	۰/۰۲۴	-۰/۲۱۸	-۰/۱۲۹	۰/۰۰۱

نتایج آزمون بوت استرپ نشان داد که بلوغ عاطفی با ضریب مسیری غیرمستقیم ($\beta=۰/۳۷۷$) و خودآگاهی هیجانی با ضریب مسیری غیرمستقیم ($\beta=-۰/۱۷۲$) بین انسجام خانواده و قلدری سایبری نقش میانجی جزئی دارند. در ادامه در جدول ۴ شاخص‌های برازش ارائه شده است.

جدول ۴: شاخص‌های برازش مدل مفهومی پژوهش

شاخص‌های برازش	مقدار P	درجه آزادی	CMIN/DF	CFI	NFI	RMSEA
مدل پژوهش	۰/۰۷۸	۹۸	۳/۴۵۰	۰/۹۳۱	۰/۹۵۵	۰/۰۵۲
معیار تصمیم	>۰/۰۵	-	<۵	>۰/۹	>۰/۹	<۰/۰۸

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد، شاخص‌های برازندگی حاصل از تحلیل مدل‌یابی معادلات ساختاری پس از دو اصلاح از برازش قابل قبول مدل اندازه‌گیری با داده‌های گردآوری شده حمایت می‌کنند ($\chi^2/df=۳/۴۵۰$ ، $CFI=۰/۹۳۱$ ، $NFI=۰/۹۵۵$ و $RMSEA=۰/۰۵۲$)، بر این اساس می‌توان گفت که مدل پیشنهادی از برازش مطلوب برخوردار است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه انسجام خانواده و قلدری سایبری با نقش میانجی بلوغ عاطفی و خودآگاهی هیجانی در نوجوانان دختر انجام شد. نتایج نشان داد که انسجام خانواده به‌طور مستقیم اثر منفی و معنادار بر قلدری سایبری دارد؛ در واقع هر چقدر میزان انسجام در خانواده کمتر باشد، قلدری سایبری در نوجوانان افزایش پیدا می‌کند. در اهمیت نقش محیط خانواده سالم در کاهش قلدری سایبری نتیجه حاضر با مطالعات نجاری و همکاران (۲۰۲۳)، مجدی و همکاران (۱۴۰۰) و کندل و جیتارو (۲۰۲۲) همسو بود. در تبیین می‌توان گفت انسجام سازمان‌یافته‌ی خانواده عاملی بازدارنده در برابر قلدری سایبری می‌باشد، زیرا به نوجوان در درک هیجاناتش کمک می‌کند و تکانه‌های ناشی از این هیجان‌ها را مدیریت می‌نماید (آراتو^۱، ۲۰۲۱)؛ از این‌رو انسجام خانواده به عنوان یکی از مولفه‌های موثر بر ارتکاب به قلدری در نوجوانان شناخته می‌شود. انسجام خانواده نقش یک تعدیل‌کننده را در فرآیند قلدری سایبری ایفا می‌کند (ژانگ^۲، ۲۰۲۰).

علاوه بر این نتایج نشان داد که انسجام خانواده با افزایش خودآگاهی هیجانی و بلوغ عاطفی همراه بود؛ در واقع هرچقدر جو خانواده سالم‌تر و عملکرد بالاتری داشته باشد، بلوغ عاطفی و خودآگاهی هیجانی نوجوانان افزایش می‌یابد و می‌تواند به رشد هیجانی آن‌ها کمک کند. در این زمینه نتیجه حاضر با مطالعات علوی و همکاران (۲۰۱۷)، کنت (۲۰۲۳) و رضایی و جعفری (۱۴۰۱) همسو بود؛ در تبیین می‌توان گفت خانواده‌ی منسجمی که ارتباط سالم و امنی را میان والدین و فرزندان ایجاد می‌کند، ارتقاء بلوغ عاطفی نوجوان را به ثمر می‌آورد (رضایی و جعفری، ۱۴۰۱)؛ به علاوه عملکرد موثر خانواده با القای احساس ارزشمندی و پذیرش هیجانات به نوجوان، باعث رشد خودآگاهی او نیز می‌شود (روسادیانا^۳ و همکاران، ۲۰۲۳).

همچنین نتایج نشان داد که خودآگاهی هیجانی و بلوغ عاطفی دو عامل موثر بر کاهش قلدری سایبری در نوجوانان می‌باشند، در واقع نوجوانانی که رشد هیجانی بالاتری دارند، کمتر مرتکب قلدری سایبری می‌شوند. در این زمینه نتیجه حاضر با مطالعات مونتیگودو (۲۰۱۹)،

1 Arato
2 Zhang
3 Rosadiana

کائو و همکاران (۲۰۲۳)، صفری و همکاران (۱۴۰۰)، ثابت و همکاران (۱۴۰۱) و هاتاگال (۲۰۲۱)، همسو بود؛ در تبیین می‌توان گفت خودآگاهی هیجانی نقش بسیار پررنگی در تقویت ارتباط والد-فرزندی دارد که همین امر منجر به پیشگیری از قلدری سایبری در نوجوان می‌شود (اسپینو^۱، ۲۰۲۳)؛ هم‌چنین بلوغ عاطفی را می‌توان به عنوان عاملی تقویت کننده بر تعدیل عواطف و هیجانات شناخت، زیرا این مولفه نوجوانان را به برقراری ارتباط سالم با دیگران قادر می‌سازد و او را از رفتارهای مخربی هم‌چون قلدری سایبری دور می‌کند (ثابت، ۱۴۰۱).

در نهایت نتایج نشان داد که خودآگاهی هیجانی و بلوغ عاطفی بین انسجام خانواده و قلدری سایبری نقش میانجی دارند؛ که با نتیجه پژوهش کیم^۲ و همکاران (۲۰۲۳) ناهمسو، و با پژوهش شی^۳ و همکاران (۲۰۲۳) همسو بود. در تبیین می‌توان گفت که انسجام و عملکرد مطلوب خانواده می‌تواند به واسطه بهبود خودآگاهی هیجانی و بلوغ عاطفی بر گرایش نوجوانان به قلدری سایبری تأثیر بگذارد. در واقع می‌توان گفت انسجام خانواده با ایجاد محیطی امن و سالم منجر به تشکیل روابط صمیمانه میان والدین و فرزندان می‌شود؛ زمانی که چنین جوی در خانواده حاکم باشد نوجوان رفتارهای خشونت‌آمیز و پرخاشگرانه چه در محیط بیرون و چه در فضای مجازی به صورت قلدری سایبری از خود نشان نخواهد داد؛ هم‌چنین خودآگاهی هیجانی و بلوغ عاطفی به عنوان میانجی‌هایی سودمند که هر کدام به طور جداگانه نقش بازدارنده و پیشگیر در برابر قلدری سایبری دارند، تمایل نوجوان را برای ارتکاب به این نوع از خشونت آنلاین کاهش می‌دهند. خانواده یک عامل حمایت‌کننده در برابر قلدری سایبری چه به صورت فرد عامل قلدری و چه به صورت فرد قربانی است (البوج^۴ و همکاران، ۲۰۲۳). محیط خانواده می‌تواند با ایجاد بستر مناسب باعث تجلی و آموختن استانداردهای اخلاقی و هنجارهای اجتماعی برای نوجوانان باشد؛ طبق مطالعات انجام شده نوجوانان در خانواده‌هایی که با القای حس شرمساری، هیجانات آن‌ها را ارزیابی می‌کنند، رفتارهای خصمانه‌ی ناشی از عقده‌ی حقارت را از خود بروز می‌دهند و در مقابل نوجوانان در خانواده‌هایی که والدینشان با رویکرد مثبت و دلگرم‌کننده نسبت به هیجان‌های آن‌ها پاسخ می‌دهند، تمایل بیشتری به نشان دادن احساس همدردی و دلسوزی و میل کمتر به جدایی از اخلاقیات دارند (سافاریا^۵ و سایانو، ۲۰۲۰). پژوهش‌ها نشان داده قلدری سایبری با هوش هیجانی رابطه‌ی منفی دارد (جودس^۶ و همکاران، ۲۰۲۱). فردی که تفاوت افراد در دیدگاه‌ها و نظراتشان را درک کرده است، تنوع واکنش دیگران را در موقعیت یکسان به خوبی پیش‌بینی می‌کند و این بینش بیانگر هوش هیجانی بالا در او است؛ پس می‌توان اینطور استنباط کرد، نوجوانی که قادر به درک احساسات طرف مقابل است و حس همدردی را می‌فهمد، تمایلی به قلدری به شکل فیزیکی یا سایبری نخواهد داشت (صفری و همکاران، ۱۳۹۹). پژوهش (هدایتی، ۲۰۲۱) نشان داد که یکی از فاکتورهای پیشگیرانه و تأثیرگذار بر قلدری سایبری، علاوه بر روابط والد-فرزندی، عوامل درونی دیگری مانند بلوغ عاطفی وجود دارند؛ انسجام خانواده و روابط صمیمی بین والدین و فرزندان برای جلوگیری از بروز خشونت و رفتارهای خصمانه ضروری است و باعث شکل‌گیری بلوغ عاطفی و مکانیسم‌های مقابله‌ای می‌شود.

با وجود تلاش‌های فراوانی که در این پژوهش صورت گرفت همچنان محدودیت‌هایی وجود داشت که از جمله‌ی آن‌ها می‌توان به جمعیت محدود جامعه‌ی آماری دانش‌آموزان ۱۶ تا ۱۸ سال دختران دوره‌ی دوم مقطع متوسطه شهرستان آستارا اشاره کرد؛ هم‌چنین این پژوهش با روش نمونه‌گیری در دسترس انجام شده است که در این روش گوناگونی فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی آزمودنی‌ها مورد توجه قرار نگرفته است بنابراین نمی‌توان نتیجه‌ی حاصل را به ابعاد گسترده‌تر تعمیم داد؛ از اینرو پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آتی، نمونه‌هایی با جمعیت بیشتر و از هر دو جنس دختر و پسر در گروه‌های سنی زیر ۱۶ و بالای ۱۸ سال مورد مطالعه قرار بگیرند و این نمونه‌ها از سایر مناطق و شهرها با استفاده روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شوند تا نتیجه‌ی حاصل قابلیت تعمیم‌پذیری بیشتری داشته باشد. به علاوه با توجه به نقش تأثیرگذار انسجام خانواده بر قلدری سایبری نوجوانان و میانجی‌های بلوغ عاطفی و خودآگاهی هیجانی پیشنهاد می‌شود برای افراد با نمره‌های کم در پژوهش‌های هم‌تا، کارگاه‌ها و بسترهای آموزشی مناسبی توسط مشاوران و عوامل ذی‌ربط برای والدین جهت بهبود انسجام خانواده و برای دانش‌آموزان جهت افزایش آگاهی روانشناختی از بلوغ عاطفی و خودآگاهی هیجانی برگزار گردد.

1 Espino
 1 Kim
 2 Shi
 4 Elboj
 5 Safaria
 6 Yudes

- اصغری، ف.، سعادت، س.، عاطفی کرجوندانی، س.، جانعلی‌زاده کوکنه، س. (۱۳۹۳). رابطه بین خودکارآمدی تحصیلی با بهزیستی روانشناختی، انسجام خانواده و سلامت معنوی در دانشجویان دانشگاه خوارزمی. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، ۱۴(۷)، ۵۸۱-۵۹۳.
<http://ijme.mui.ac.ir/article-1-3250-fa.html>
- بشرپور، س.، و زردی، ب. (۱۳۹۸). خصوصیات روان‌سنجی مقیاس تجربه قلدری قربانی سایبری در دانش‌آموزان. *روان‌شناسی مدرسه و آموزشگاه*، ۸(۱)، ۴۳-۵۷.
https://jsp.uma.ac.ir/article_795.html
- ثابت، س.، و خیاطان، ف. (۱۴۰۱). پیش‌بینی قلدری سنتی و سایبری بر اساس سبک‌های هویت و بلوغ عاطفی در نوجوانان شهر اصفهان. *روان‌شناسی مدرسه و آموزشگاه*، ۱۱(۴)، ۳۰-۴۲.
https://jsp.uma.ac.ir/article_2047.html?lang=fa
- خان محمدی مجدهی، ر. (۱۳۹۹). رابطه انسجام خانواده و توانایی حل مسئله با نگرش به رفتارهای بزهکارانه در نوجوانان دختر. *نشریه علمی رویش روان‌شناسی*، ۹(۱)، ۸۱-۸۸.
<http://frooyesh.ir/article-1-1700-fa.html>
- رضایی، م.، و جعفری، ا. (۱۴۰۱). پیش‌بینی بلوغ عاطفی دانش‌آموزان دختر بر اساس شیوه‌های فرزندپروری و حمایت اجتماعی ادراک شده. *فصلنامه خانواده و پژوهش*، ۱۹(۴)، ۴۷-۶۰.
<http://noo.rs/3KR12>
- شیخ‌الاسلامی، ر.، و کمالی، ف. (۱۳۹۷). رابطه دلبستگی به والدین و همسالان و بخشش: بررسی نقش واسطه‌ای بلوغ عاطفی. *فرهنگ در دانشگاه اسلامی*، ۲۷(۸)، ۱۸۵-۲۰۴.
<http://noo.rs/M4NmA>
- صفری، ا.، امینی، ن.، بهروزی، م.، و جعفری‌نیا، غ. (۱۴۰۰). مقایسه اثربخشی آموزش همدلی با آموزش مبتنی بر دیدگاه‌گیری اجتماعی بر هوش هیجانی نوجوانان دارای قلدری سایبری. *مجله تحقیقات علوم رفتاری*، ۱۸(۴)، ۵۵۳-۵۶۷.
<http://noo.rs/7GTUq>
- غلامرضاع، و صابری، ه. (۱۳۹۷). تعیین روایی و پایایی پرسشنامه آگاهی هیجانی در دانش‌آموزان دبستانی شهر تهران. *روان‌سنجی*، ۷(۲۷)، ۸۵-۹۸.
<http://noo.rs/5HLz8>
- مجدی، ف.، بلقان‌آبادی، م.، منصوری، ا.، اکبرزاده، م.، و خدابخش، م. (۱۴۰۰). نقش میانجی نشخوار خشم در رابطه کارکردهای خانواده با قلدری سایبری نوجوانان. *مجله پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد*، ۲۶(۲)، ۲۸۰۸-۲۸۱۹.
https://mjms.mums.ac.ir/article_19122.html
- Alavi, M., Mehrinezhad, S. A., Amini, M., & Parthaman Singh, M. K. A. P. (2017). Family functioning and trait emotional intelligence among youth. *Health psychology open*, 4(2). <https://doi.org/10.1177/2055102917748461>
- Álvarez, W. G., Mera, J. C. L., & Saquinula, D. Á. (2023). Abordaje psicoterapéutico frente a situaciones de bullying y cyberbullying entre adolescentes: Psychotherapeutic approach to bullying and cyberbullying situations among adolescents. *LATAM Revista Latinoamericana de Ciencias Sociales y Humanidades*, 4(2), 5243-5263.
<https://doi.org/10.56712/latam.v4i2.979>
- Ang, R. P. (2015). Adolescent cyberbullying: A review of characteristics, prevention and intervention strategies. *Aggression and violent behavior*, 25, 35-42. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2015.07.011>
- Arató, N., Zsidó, A. N., Rivnyák, A., Péley, B., & Lábadi, B. (2022). Risk and protective factors in cyberbullying: the role of family, social support and emotion regulation. *International journal of bullying prevention*, 4(2), 160-173.
<https://link.springer.com/article/10.1007/s42380-021-00097-4>
- Armitage, R. (2021). Bullying in children: impact on child health. *BMJ paediatrics open*, 5(1).
<https://doi.org/10.1136%2Fbmjpo-2020-000939>
- Candel, O. S., & Jitaru, M. (2022). The Bidirectional Relationship Between Cyberbullying and the Family Environment. *Cyberbullying*, 167.
https://www.researchgate.net/publication/366465820_The_Bidirectional_Relationship_between_Cyberbullying_and_the_Family_Environment
- Cao, G., Wei, X., Liu, J., & Li, X. (2023). The association between childhood trauma and adolescent cyberbullying: chain mediating roles of emotional intelligence and online social anxiety. *Frontiers in psychiatry*, 14, 1184382.
<https://doi.org/10.3389/fpsy.2023.1184382>
- Carvalho, M., Branquinho, C., & Gaspar de Matos, M. (2018). Emotional Symptoms and Risk Behaviors in Adolescents: Relationships With Cyberbullying and Implications on Well-Being. *Violence and victims*, 33(5), 871-885.
<https://doi.org/10.1891/0886-6708.VV-D-16-00204>
- Elboj, C., & Íñiguez-Berrozpe, T., & Cebollero-Salinas, A., & Bautista Alcaine, P. (2023). "Listen to me!" The role of family supervision and parental phubbing in youth cyberbullying. *Family Relations*.
https://www.researchgate.net/publication/375422882_Listen_to_me_The_role_of_family_supervision_and_parental_phubbing_in_youth_cyberbullying
- Espino, E., Guarini, A., & Del Rey, R. (2023). Effective coping with cyberbullying in boys and girls: the mediating role of self-awareness, responsible decision-making, and social support. *Current Psychology*, 1-13.
<https://doi.org/10.1007/s12144-022-04213-5>

- Esquivel, F. A., López, I. L. D. L. G., & Benavides, A. D. (2023). Emotional impact of bullying and cyber bullying: perceptions and effects on students. *Revista Caribeña de Ciencias Sociales*, 12(1), 367-383. <https://doi.org/10.55905/rcssv12n1-022>
- Estrada-Vidal, L. I., Epelde-Larrañaga, A., & Chacón-Borrego, F. (2022). Predictive model of the factors involved in cyberbullying of adolescent victims. *Frontiers in psychology*, 12, 798926. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.798926>
- Fisher, L., Ransom, D. C., Terry, H. E., & Burge, S. (1992). The California family health project: IV. Family structure/organization and adult health. *Family process*, 31(4), 399-419. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.1992.00399.x>
- Ghosh, S. (2019). Emotional maturity among adolescents. *International Journal of Indian Psychology*, 7(4), 570-573. <https://doi.org/10.25215/0704.065>
- Hellfeldt, K., López-Romero, L., & Andershed, H. (2020). Cyberbullying and psychological well-being in young adolescence: the potential protective mediation effects of social support from family, friends, and teachers. *International journal of environmental research and public health*, 17(1), 45. <https://doi.org/10.3390/ijerph17010045>
- Hutagaol, C. (2021). Cyberbullying behavior: A study of emotional maturity Yogyakarta students. *Journal of Advanced Guidance and Counseling*, 2(1), 1-10. <https://doi.org/10.21580/jagc.2021.2.1.6398>
- Kant, A. (2023). Emotional Maturity of Prospective Secondary School Teachers in Relation to Self Control and Family Environment. <http://hdl.handle.net/20.500.14146/13038>
- Kim, J. H., Song, H. Y., & Jung, G. H. (2023). Relationships parental positive parenting and cyberbullying perpetration among adolescents: Role of self-esteem and smartphone addiction. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-3292745/v1>
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling (4th Ed.)*. Guilford Publications
- Martínez-Monteaquedo, M. C., Delgado, B., García-Fernández, J. M., & Rubio, E. (2019). Cyberbullying, aggressiveness, and emotional intelligence in adolescence. *International journal of environmental research and public health*, 16(24), 5079. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.10.002>
- Menesini, E., Nocentini, A., & Calussi, P. (2011). The measurement of cyberbullying: Dimensional structure and relative item severity and discrimination. *Cyberpsychology, behavior, and social networking*, 14(5), 267-274. <https://doi.org/10.1089/cyber.2010.0002>
- Najjari, E., Ashouri, A., Zahedi, K., & Gharree, B. (2023). The Mediating Role of Parenting Styles in the Relationship between Family Adaptability and Cohesion and Cyberbullying in Adolescents. <https://doi.org/10.5812/ijhrba-131177>
- Rieffe, C., Meerum Terwogt, M., Petrides, K. V., Cowan, C., Miers, A. C., Tolland, A. (2007). Psychometric properties of the Emotion Awareness Questionnaire for children. *Personality and Individual Differences*, 43, 95-105. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2006.11.015>
- Rosdiana, Y., Leki, S. T., & Purnawati, T. A. (2023). the Relation of Family Affective Function to Adolescents Emotional Intelligence in RT 13 RW 06 KOTA LAMA MALANG. *Jurnal Ilmiah keperawatan Altruistik*, 6(1), 7-14. <https://doi.org/10.48079/jikal.v6i1.95>
- Sadeghi, A., Asghari, F., Saadat, S., & Kupas, E. N. (2014). The Relationship between Family Cohesion and Coping Strategies with Positive Attitude to Addiction among University Students. *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities*, 4(11), 285-294. <https://doi.org/10.5958/2249-7315.2014.01054.5>
- Safaria, T., & Suyono, H. (2020). The Role of Parent-Child Relationship, School Climate, Happiness, and Empathy to Predict Cyberbullying Behavior. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 9(3), 548-557. <https://books.google.com/books?id=OVrXEAAAQBAJ&pg=PT134&ots=xtlg7rpdwI&dq=cyberbullying%20family%20cohesiveness&lr&pg=PA1977#v=onepage&q=cyberbullying%20family%20cohesiveness&f=false>
- Schonfeld, A., McNeil, D., Toyoshima, T., & Binder, R. (2023). Cyberbullying and Adolescent Suicide. *The journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, JAAPL-220078. <https://doi.org/10.29158/jaapl.220078-22>
- Shi, Y., Tang, Z., Gan, Z., Hu, M., & Liu, Y. (2023). Association Between Family Atmosphere and Internet Addiction Among Adolescents: The Mediating Role of Self-Esteem and Negative Emotions. *International Journal of Public Health*, 68, 1605609. <http://doi.org/10.3389/ijph.2023.1605609>
- Singh, Y., & Bhargava, M. (1991). *Manual for Emotional Maturity Scale*. Agra: National Psychological Corporation. Sinha, T. (2022). Enriching problem-solving followed by instruction with explanatory accounts of emotions. *Journal of the Learning Sciences*, 31(2), 151-198. <https://doi.org/10.1080/10508406.2021.1964506>
- Stewart, R. W., Drescher, C. F., Maack, D. J., Ebesutani, C., & Young, J. (2014). The development and psychometric investigation of the Cyberbullying Scale. *Journal of interpersonal violence*, 29(12), 2218-2238. <https://doi.org/10.1177/0886260513517552>
- Szcześniak, M., & Tułeczka, M. (2020). Family functioning and life satisfaction: The mediatory role of emotional intelligence. *Psychology research and behavior management*, 223-232. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S240898>
- Yudes, C., Rey, L., & Extremera, N. (2022). The moderating effect of emotional intelligence on problematic internet use and cyberbullying perpetration among adolescents: Gender differences. *Psychological Reports*, 125(6), 2902-2921. <https://doi.org/10.1177/00332941211031792>
- Zhang, X., Han, Z., & Ba, Z. (2020). Cyberbullying involvement and psychological distress among chinese adolescents: the moderating effects of family cohesion and school cohesion. *International journal of environmental research and public health*, 17(23), 8938. <https://doi.org/10.3390/ijerph17238938>